

НАЦІОНАЛЬНА ПЛАТФОРМА
Форуму громадянського суспільства
СХІДНОГО ПАРТНЕРСТВА

Поступ України у виконанні двадцяти досягнень Східного партнерства до 2020 року

Моніторинговий звіт Української національної платформи
Форуму громадянського суспільства Східного партнерства
станом на 1 вересня 2018 року

МІЖНАРОДНИЙ
ФОНД
ВІДРОДЖЕННЯ

Громадська
Синергія

Загальний огляд

Європейський Союз приділяє значну увагу побудові відносин із країнами-партнерами Східного партнерства (СхП) на основі запропонованих «20-ти досягнень СхП до 2020 року», що були офіційно затверджені на саміті Східного партнерства в листопаді 2017 р.. Широкий тематичний спектр та визначення конкретних проміжних та кінцевих індикаторів успіху для країн Східного партнерства дозволяє використовувати вказаний документ як дорожню карту позитивних трансформацій у східному вимірі Європейської політики сусідства.

Двадцять досягнень до 2020 року були також згадані і в Спільній заяві за результатами ювілейного саміту Україна-ЄС у липні 2018 року, що може свідчити про важливість вказаних пріоритетів і для двостороннього порядку денного. Моніторинг успішності наближення України до визначених досягнень Східного партнерства, проведений експертами Української національної платформи ФГС СхП, показує в цілому, що майже за всіма пріоритетами Україна перебуває у фазі активного виконання. Така активна позиція може бути пояснена тим, що переважна більшість із поставлених цілей до 2020 року тією чи іншою мірою перегукується із завданнями імплементації Угоди про асоціацію, яка повноцінно набрала чинності з 1 вересня 2017 року.

У рамках розпочатого процесу реформування країни, імплементації Угоди про асоціацію, а також в межах виконання Стратегії сталого розвитку «Україна-2020» за тематичним спрямуванням більшості з 20-ти досягнень СхП в Україні було прийнято низку середньострокових стратегій та концепцій до 2020-го та 2021 року. Однаковий горизонт програмування до 2020 року дає гарні перспективи досягнення запланованих показників. Крім того, значна кількість завдань, які націлені на виконання 20-ти досягнень, внесені до Середньострокового плану пріоритетних дій уряду до 2020 року та Плану дій уряду на 2018 рік.

Моніторинг вказує на додану вартість для України 20-ти досягнень СхП до 2020 року в порівнянні з нормами Угоди про асоціацію Україна-ЄС та відповідними імплементаційними документами. Окремі досягнення доповнюють, уточнюють сфери співпраці та інструменти, які передбачені в Угоді про асоціацію, а також сприяють глибшому реформуванню життєво важливих сфер для українського суспільства.

Водночас двадцять досягнень до 2020 року не мають такої зобов'язальної сили для країн Східного партнерства, як двосторонні угоди між ЄС та країною-партнером. Кожен із шести партнерів може обирати ту кількість досягнень і рівень їх виконання, який відповідає рівню його амбіцій в інтеграції з ЄС та двостороннім рамкам угод. Україна має максимально скористатися з фінансових інструментів підтримки в рамках 20-ти досягнень СхП, які сприяють імплементації започаткованих реформ та виконанню Угоди про асоціацію між Україною та ЄС.

ЗАГАЛЬНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

1. Документ може бути доопрацьований ЄС та країнами-партнерами з урахуванням перспектив подальшого розвитку Східного партнерства після 2020 року. Мова може йти про формування більш чітких показників запровадження СхП+ в контексті інтеграції країн Східного партнерства до секторальних та тематичних просторів Європейського Союзу (митний простір, цифровий ринок, Енергетичний союз, простір Шенген). Предметна дискусія щодо майбутнього СхП може бути офіційно запущена під час ювілейного заходу з нагоди 10-річчя Східного партнерства в травні 2019 року.
2. ЄС має зберегти окремий фінансовий інструмент для Європейської політики сусідства. Інструмент європейського сусідства (ENI) позитивно себе зарекомендував й одночасно виступав політичним сигналом щодо важливості країн-сусідів, у тому числі з регіону СхП. Об'єднання цього інструмента з іншими одинадцятьма інструментами зовнішньої дії ЄС в один глобальний механізм може призвести до негативних наслідків у розвитку політики СхП, у тому числі й потенційного зменшення подальшого фінансування ініціатив, започаткованих в рамках виконання 20-ти досягнень.
3. Європейська служба зовнішньої дії має заохочувати країн-партнерів до підготовки власних періодичних звітів щодо виконання кожною з країн 20-ти досягнень Східного партнерства. Водночас європейська сторона має сама надавати більш розгорнутий варіант звіту з порівняльним представленням успіху кожною з країн.
4. Українська сторона має напрацювати свій публічний звітний механізм щодо виконання 20-ти досягнень. Логічно, що координацію підготовки такого звіту мав би взяти на себе Урядовий офіс координації європейської та євроатлантичної інтеграції, який підтримує контакти з усіма міністерства та службами, залученими до європейської інтеграції.
5. Моніторинг показує, що спільною сферою підвищеної уваги як українських органів влади, так і інституцій ЄС має бути запровадження широкомасштабних інформаційно-просвітницьких кампаній щодо використання наявних інструментів підтримки та співпраці, які вже запропоновані ЄС для країн СхП, у тому числі й України. Більше уваги цим питанням має бути приділено і в рамках Стратегії комунікації в сфері європейської інтеграції України на 2018–2021 роки.
6. Попри той факт, що нині майже кожне з 20-ти досягнень СхП має в Україні відповідний стратегічний середньостроковий документ на повне чи часткове виконання реформ, існує доцільність забезпечення стратегій та концепцій операційними планами дій чи дорожніми картами, які б враховували поточні реалії співпраці та чинні програми підтримки ЄС.
7. З окремих амбітних досягнень, які цікаві для України з точки зору подальшої інтеграції з ЄС, за участю громадських експертів варто напрацювати окремі дорожні карти з чіткими індикаторами успіху та часовими рамками. Так, оновлено План дій Україна–ЄС у сфері юстиції, свободи і безпеки, завершується робота над проектом Дорожньої карти інтеграції до Енергетичного союзу. Потрібні аналогічні плани для інтеграції до цифрового ринку, наближення до шенгенських стандартів чи митного простору.
8. У рамках багатостороннього формату СхП доцільно запровадити регулярний майданчик для неформальних міністерських зустрічей в форматі ЄС+3 (Грузія, Молдова, Україна), що не є загрозою для СхП, а лише відображає наявність спільних інтересів та викликів, що потребують спільних дій.
9. Україна разом із партнерами має домагатись розширення інституційної співпраці в сфері безпеки. Зважаючи на той факт, що наразі європейська сторона неохоче йде на створення окремої міжурядової платформи, існує доцільність ініціювати створення експертної Робочої групи в рамках Платформи 1, яка б опікувалась питаннями протидії гібридним загрозам, пропаганді та дезінформації.

“ГОРИЗОНТАЛЬНІ” ДОСЯГНЕННЯ

1	Структурована взаємодія з громадянським суспільством	++
2	Гендерна рівність та недопущення дискримінації	++
3	Стратегічні комунікації, плюралізм та незалежність медіа	++

ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК ТА РИНКОВІ МОЖЛИВОСТІ

4	Малий та середній бізнес і регуляторне середовище	++
5	Прогалини у доступі до фінансів та фінансової інфраструктури	++
6	Нові можливості на ринку праці на місцевому та регіональному рівнях	++
7	Гармонізація цифрових ринків	+
8	Імплементация Поглибленої і всеосяжної зони вільної торгівлі	++

ПОСИЛЕННЯ ІНСТИТУЦІЙ ТА НАЛЕЖНОГО ВРЯДУВАННЯ

9	Верховенство права та антикорупційна інфраструктура	++
10	Реалізація ключових реформ у сфері судочинства	+
11	Проведення реформи державного управління	++
12	Безпека	++

ВЗАЄМОПОВ'ЯЗАНІСТЬ, ЕНЕРГОЕФЕКТИВНІСТЬ, ДОВКІЛЛЯ

13	Розширення головних мереж TEN-T	++
14	Енергопостачання	+
15	Енергоефективність, використання відновлювальної енергії, а також зменшення викидів парникового газу	++
16	Довкілля та адаптація до зміни клімату	++

МОБІЛЬНІСТЬ ТА КОНТАКТИ МІЖ ЛЮДЬМИ

17	Візова лібералізація та партнерства з мобільності	++
18	Молодь, освіта, розвиток навичок і культура	++
19	Європейська школа Східного партнерства	++
20	Дослідження та інновації	++

+++ - виконано   ++ - виконується   + - слабкий прогрес

“ГОРИЗОНТАЛЬНІ” ДОСЯГНЕННЯ

1

Структурована взаємодія з громадянським суспільством

В Україні спостерігається позитивна динаміка зростання кількості громадських організацій – зокрема, на початку 2017 року вона складала більше 80 тисяч організацій у порівнянні з 70 тисячами в 2016 році. Уряд за участі НУО розробляє щороку План заходів з метою виконання Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016–2020 роки. За експертними оцінками, станом на грудень 2017 року План заходів–2017 був виконаний заледве на 45%. Нова «дорожня карта» на 2018 рік була ухвалена в травні 2018 року.

Оголошуються конкурси в рамках ініціативи «Східне партнерство». Із 2016 року в країнах Східного партнерства впроваджується проект Eastern Partnership Civil Society Facility, втім, його активність в Україні не є особливо помітною. Підтримуються моніторингові проекти щодо реалізації Угоди про асоціацію в рамках Ініціативи EU4Energy. Впроваджуються різноманітні лідерські проекти для молоді, зокрема, надання стипендій для навчання в рамках EU4Youth, Еразмус+.

В Україні сформована та активно діє Українська національна платформа Форуму громадянського суспільства Східного партнерства, інституційний розвиток та операційна діяльність якої фінансується ЄС в рамках проекту «Громадська синергія».

Особлива увага: ЄС доцільно приділити більше уваги до проектів, які спрямовані на підтримку організаційної спроможності стейкхолдерів та створення можливостей для експертного розвитку.

Необхідно продовжити роботу із заповнення прогалів в національному законодавстві України, що обмежують права та загалом можливість громадян брати належну участь у прийнятті рішень, здатних впливати на політику держави в окремих сферах, в тому числі й на місцевому рівні.

2

Гендерна рівність та недопущення дискримінації

Вперше гендерні питання включено в пріоритетний план дій уряду на 2018 р.; вперше затверджено Національний план дій (НПД) з виконання рекомендацій Комітету CEDAW; прийнято Державну програму забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2021 року; актуалізовано НПД з виконання резолюції Ради Безпеки ООН №1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2020 року. Набув чинності Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству».

Національний гендерний механізм посилено. Визначено компетенції віце-прем'єр-міністра, введено посаду Урядового уповноваженого з питань гендерної політики та створено її апарат. Питання гендерної рівності та недискримінації закладено в Стратегію комунікації у сфері європейської інтеграції на 2018–2021 роки.

Попередні оцінки свідчать про наявність успішних прикладів в проекті «Група підтримки малого бізнесу» в рамках програми «Жінки в бізнесі». Втім, гендерні диспропорції представництва жінок у бізнесі суттєво виражені – жінки володіють лише 22% бізнесу, керують лише 6% великого бізнесу. Залишається актуальним залучення молодих жінок до участі в конкурсах EU4Youth (50–75% усіх цільових груп), особливо дівчат із сільської місцевості.

Особлива увага: У фокусі уваги залишається необхідність вдосконалення законодавства (зокрема, ратифікації Стамбульської конвенції), інтеграція комплексного гендерного підходу в секторальні реформи, посилення національного гендерного механізму, особливо на місцях. На додаткову увагу заслуговує просвітницька діяльність з питань дискримінації та постійний моніторинг антидискримінаційного законодавства. Важливим є посилення політичного представництва жінок і скорочення розриву в оплаті праці між жінками та чоловіками.

За останній рік усі проекти, які підтримуються ЄС в Україні, отримали єдине брендування та чіткі правила візуалізації в рамках єдиної кампанії «Moving Forward Together/Прямуємо разом». Кампанія висвітлює основні програми ЄС і фокусується на темах ПЗВТ, відновлення інфраструктури східної України та реформи децентралізації. Єдине брендування дозволяє чіткіше доносити причетність ЄС до позитивних змін в країні, особливо в рамках реформ. Також працюють інші комунікаційні та освітні проекти, які підвищують імідж ЄС та інформують про реальні переваги Угоди про асоціацію для конкретних верств: «Будуємо Європу в Україні», EU Study Days тощо. Інші секторальні проекти підтримки в рамках допомоги з боку ЄС, наприклад, проект щодо реформи державного управління чи децентралізації, мають окремі потужні комунікаційні компоненти.

Потужнішій комунікації сприяють і синергетичні дії проектів, підтримуваних іншими донорськими організаціями (наприклад, USAID, МФ «Відродження», ПРООН тощо). Завдяки партнерській підтримці та у співпраці з профільними НУО була розроблена Стратегія комунікації у сфері європейської інтеграції на 2018–2021 роки.

Це створює позитивний ефект. Згідно з дослідженням Act LLC, позитивне ставлення до ЄС у 2018 р. – у порівнянні з 2017 р. – збільшилося на 7% (49% і 43% відповідно), а негативне ставлення зменшилося на 2% (у 2017 р. – 16%, 2018 р. – 14%).

Особлива увага: Варто зробити спеціальний фокус на протидії дезінформації та меседжам проти ЄС, які починають і будуть поширюватись у передвиборчий та виборчий період у медіа, котрі мають вплив з боку Росії. Доцільно посилити підтримку локальних незалежних медіа для вироблення якісного контенту та системі суспільного мовлення.

4 Малий та середній бізнес і регуляторне середовище

Протягом 2016–2017 років у країні стабілізовано 8 722 та створено 4 022 робочих місця, підтримано 840 МСП.

Прийнято Стратегію розвитку малого та середнього підприємництва в Україні до 2020 року, схвалено план заходів щодо її реалізації.

Розроблено Платформу ефективного регулювання «PROДіалог» для налагодження взаємодії між приватним та державним секторами через онлайн-консультації, участь у публічних заходах та проведення досліджень.

На рівні регіону СхП діє Мережа публічно-приватного діалогу, до якої входять експерти з усіх країн-членів.

Офіс ефективного регулювання є найбільш продуктивним агентством в Україні, яке займається питаннями МСБ. З прийняттям Стратегії розвитку МСП заплановано створення регіональної мережі центрів підтримки підприємництва.

Проведення бізнес-форумів СхП і надалі залишається головним інструментом здійснення регіональної економічної дипломатії.

Особлива увага: Затримка прийняття Стратегії розвитку малого та середнього підприємництва зменшила ймовірність вчасного досягнення показників Акту з питань малого бізнесу для Європи. Необхідно пришвидшити розробку підзаконних актів на виконання Стратегії з метою покращення регуляторного середовища для МСП через спільні консультації між владою, бізнесом та фінансовими інституціями ЄС, проведення необхідних досліджень ринків, удосконалення системи державної статистики.

5 Прогалини у доступі до фінансів та фінансової інфраструктури

Комплексна програма розвитку фінансового сектору України до 2020 року оновлена в 2017 році і містить елементи реформи ринку капіталу, в т.ч. перелік актів ЄС, які передбачено імплементувати відповідно до УА. Реформа фінансового сектору відбувається без залучення України до запланованих пілотних програм.

В 2018 році прийнято Закон «Про внесення змін до деяких законів України щодо створення та ведення Кредитного реєстру Національного банку України та вдосконалення процесів управління кредитними ризиками банків». З 01 квітня 2018 р. банки зобов'язані надавати інформацію до кредитного реєстру НБУ. На сайті НБУ відкрито реєстр кредитних посередників.

Стратегією розвитку МСП в Україні на період до 2020 року (прийнята у 2017 р.) і планом заходів з її реалізації передбачено створення та розвиток альтернативних джерел фінансування для МСП. Наразі МЕРТ спільно з Німецько-Українським Фондом робить акцент на схемах часткового гарантування кредитів.

Етап II «Механізму фінансування МСП» розрахований на 2016–2030 роки з бюджетом 15,4 млн євро і має на меті стимулювати кредитування МСП у національній валюті. У вересні 2017 року Німецько-Український Фонд підписав угоду на 110 млн грн з «ПроКредитБанком» щодо фінансування у національній валюті субпроектів МСП.

Особлива увага: Головними викликами є створення й розробка альтернативних джерел фінансування для МСП та стимулювання кредитування в національній валюті. З метою виконання зазначених цілей здійснюються кроки в інституційній площині, але їх бракує в практичній. Потрібна вища обізнаність бізнесу щодо цих можливостей. Зусилля ЄБРР, ЄІБ та KfW мають спрямовуватись на посилення «Механізму фінансування МСП – Етап II» із забезпеченням максимальної прозорості.

6

Нові можливості на ринку праці на місцевому та регіональному рівнях

Кількість учасників ініціативи «Мери за економічне зростання» перевищила 100 після підписання в 2018 р. угод з 20-ма українськими містами. Проведено тренінги з розробки планів місцевого економічного розвитку. В Україні підтримано 6 проектів зі 164-х регіональних заявок.

Процес децентралізації активний, втім, не корельований зі стратегією реформи державного управління. Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні схвалена (2014) і розрахована на 2014–2017 рр.

Проекти регіонального розвитку в Україні реалізуються за рахунок Державного фонду регіонального розвитку, створеного відповідно до Закону «Про засади державної регіональної політики» (2015). Залучення місцевих стейкхолдерів реалізовано у форматі Регіональних комісій з оцінки та забезпечення проведення конкурсного відбору інвестиційних програм (проектів), що можуть реалізовуватись за рахунок коштів ДФРР.

Одеську, Харківську та Запорізьку області обрано пілотними учасниками платформи «Smart-спеціалізація», яку допомагає впроваджувати Спільний дослідницький центр при ЄК.

Розроблений проект Єдиної комплексної стратегії розвитку сільського господарства та сільських територій на 2015–2020 рр. і Концепція розвитку фермерських господарств та сільськогосподарських кооперативів на 2018–2020 рр. (2017) містять стимули для фермерських груп.

Особлива увага: Нині в Україні існує 2069 сільськогосподарських кооперативів, а в Концепції планується збільшити їх кількість лише на 40–50. ЄС має започаткувати нову ініціативу з підтримки цього процесу шляхом створення Регіональних навчально-практичних центрів розвитку багатofункціональних кооперативів.

7

Гармонізація цифрових ринків

В Україні ініційовано процес гармонізації ціноутворення та зниження тарифів на роумінг серед країн-партнерів.

Прийнято Закон «Про електронні довірчі послуги» (на основі європейського Регламенту щодо eIDAS-регулювання), який вступить в силу наприкінці 2018 року.

Набрав чинності Закон «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» для утворення команди реагування на комп'ютерні надзвичайні події – CERT-UA.

На рівні ЄС проведено вивчення ситуації по всіх країнах СхП щодо створення гармонізованих систем електронної торгівлі, електронної логістики та у сфері електронної охорони здоров'я – запропоновано національні дорожні карти для гармонізації відповідних систем регіону.

Створено Координаційну раду з розвитку цифрової економіки та суспільства при Міністерстві економічного розвитку та торгівлі України.

Проведено дослідження екосистеми цифрових інновацій та карти ролей її учасників у країнах СхП.

Введено в дію цифрову сервісну інфраструктуру e-Health.

Особлива увага: Відсутність узгодженого стратегічного підходу до формування політики у сфері гармонізації цифрових ринків з ЄС та регіоном СхП є найбільшим викликом для України на даний момент. Відповідальним органам влади необхідно у співпраці з партнерами з ЄС та країн Східного партнерства розробити й затвердити узгоджені національні стратегії та дорожні карти для всіх основних напрямків цієї сфери.

У 2017 році експорт товарів в ЄС зріс на 30%, більш ніж вдвічі перевищивши темпи приросту в інші країни світу. Вартість сягнула 17,5 млрд доларів США (дані Укрстату), що є найвищим показником з 2012 року, тобто до початку російської збройної агресії проти України. Зростання експорту відбувалось переважно за рахунок реального експорту, тобто експорту, виміряного в сталих цінах. Частка ЄС в експорті товарів досягла 42%. Імпорт товарів з ЄС у 2017 році збільшився на 21%, що було повільніше, ніж приріст загального імпорту товарів.

Одночасно зі зростанням торгівлі з ЄС збільшувалась також українська торгівля з країнами Східного партнерства. У 2017 році експорт товарів у п'ять країн СхП збільшився на 29%, а імпорт – на 30%.

У грудні 2017 року було затверджено Експортну стратегію України, що визначає ключові компоненти торговельної політики країни та підсилює зобов'язання країни в рамках Угоди про асоціацію з ЄС. До топ-20 ринків України, визначених у Стратегії, включені ЄС та три країни Східного партнерства, а саме: Білорусь, Грузія та Молдова. У 2016 році почав працювати Офіс з просування експорту, покликаний допомагати українському бізнесу виходити на зовнішні ринки.

Особлива увага: Триває гармонізація українського законодавства та бізнес-практик до стандартів безпечності продукції ЄС, що є ключовим для зниження рівня торговельних витрат. Посилення підтримки ЄС у сфері безпечності харчової та промислової продукції, зокрема в рамках технічної допомоги, є важливим для подальшого розвитку торгівлі.

ПОСИЛЕННЯ ІНСТИТУЦІЙ ТА НАЛЕЖНОГО ВРЯДУВАННЯ

9 Верховенство права та антикорупційна інфраструктура

Введено в дію Єдиний державний реєстр декларацій держслужбовців та проведено три хвили декларації (охоплено понад 1 млн держслужбовців). Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК) перевірило близько 600 декларацій (0,06%).

Створено та повноцінно функціонують Національне антикорупційне бюро України (розслідування справ щодо топ-корупції), Спеціалізована антикорупційна прокуратура України. У процесі створення Державне бюро розслідувань та Вищий антикорупційний суд України.

Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів (АРМА), повноцінно функціонує. Станом на червень 2018 року від управління арештованим майном було отримано понад 188 млн грн (понад 6 млн євро).

Український реєстр бенефіціарних власників синхронізовано з глобальним відкритим реєстром. Наразі не існує системи верифікації даних з реєстру, а також відсутній профільний орган у сфері фінансових розслідувань.

Особлива увага: У сфері боротьби з корупцією ключовими викликами для України є відсутність можливості автоматичної перевірки декларацій чиновників у єдиній системі декларації осіб, уповноважених на виконання функцій держави. Має бути прискорений процес створення Вищого антикорупційного суду України.

НАЗК, незважаючи на повноцінний запуск, через політичну заангажованість та непрофесійність не показує належних результатів і потребує перезапуску.

10 Реалізація ключових реформ у сфері судочинства

З точки зору законодавчого забезпечення – станом на 1 вересня 2018 року Україна досягла значного прогресу. Були прийняті Коаліційна угода Верховної Ради VIII скликання, Програма дій уряду, Стратегія судової реформи. У 2016 р. були прийняті зміни до Конституції в частині правосуддя (1401-VIII), спрямовані на деполітизацію суддівської кар'єри, підвищення незалежності й підзвітності суддівства. Також був прийнятий пакет законів, якими передбачалося створення нового Верховного суду (1402-VIII) й Антикорупційного суду (2447-VIII) як нових інституцій, переатестація всіх суддів, підвищення рівня прозорості та підзвітності.

Водночас процедури, проведені відповідно до цих законів, не принесли бажаного результату. В Rule of Law Index Україна в 2017 році піднялася на одну сходинку, набравши порівняно з 2016 роком лише 0,01 бала. Менше 1% громадян у 2018 році вважають судову реформу повністю успішною. Основна причина такого результату – склад органів суддівського врядування, яким була доручена імплементація реформи. Як результат, суддями стали й залишаються чимало недоброчесних і залежних суддів, а довіра до суду залишилася на критично низькому рівні – 8% (дані Міжнародного Республіканського Інституту).

Особлива увага: Правило «більшість суддів, обраних суддями» в суддівських радах в Україні лише призводить до консервації проблем у судовій системі, таких як корупція і залежність від політичної влади. Для подолання цих проблем необхідний суттєвий перегляд складу органів суддівського врядування в напрямку включення більшої кількості (50% або більше) представників громадянського суспільства, яким довіряють українці.

Урядом ухвалено Стратегію реформування державного управління на 2016–2020 роки (СРДУ) та Стратегію реформування системи управління державними фінансами на 2017–2020 роки (СРСУДФ). Новий Закон України «Про державну службу» (2016) створює інституційну та правову базу для професійної державної служби, запроваджує конкурси при призначеннях на посади.

SIGMA у 2018 році здійснила оцінку державного управління в Україні на відповідність Принципам державного управління за базовими показниками, що застосовуються до країн-кандидатів в члени ЄС, та констатувала значний прогрес у реформуванні деяких сфер державного управління. КМУ розпочав роботу над оновленням СРДУ.

У сфері доступу до публічної інформації відбулися значні позитивні зміни. Україна в рейтингу Global Open Data Index піднялася з 54-го місця у 2015 році на 31-ше – у 2017 році. Урядом ухвалено Концепцію розвитку системи електронних послуг і Концепцію розвитку цифрової економіки та суспільства в Україні на 2018–2020 роки. Система державних закупівель Prozorro працює з 2015 року. Публікація відкритих даних у рамках проведення реформи публічних закупівель знизилася рівень корупції.

Особлива увага: При перегляді СРДУ варто особливу увагу приділити обрахуванню фінансових ресурсів, необхідних для здійснення реформи. Актуальними залишаються: запровадження нової системи оплати праці державних службовців, завершення реформування структури апарату міністерств, необхідність удосконалення механізму просування на державній службі. Для забезпечення єдиних гарантій прав громадян при їх взаємодії з державними органами необхідно розробити та ухвалити базовий закон про адміністративну процедуру. Потрібна середньострокова фінансова стратегія з питань управління бюджетним процесом.

Законом України «Про національну безпеку України» (2018) зафіксовано інтеграцію України в європейський безпековий простір.

Посилено протидію оргзлочинності завдяки: угодам про співробітництво з Євроюстом (2016) та про оперативне й стратегічне співробітництво з Європоллом (2016), призначенню офіцера зв'язку до Європолу, діяльності КМЄС в Україні, розробленій методології SOCTA, співпраці з Moneyval і OLAF.

Україна приєдналася до Протоколу про внесення поправок до Європейської угоди про міжнародне дорожнє перевезення небезпечних вантажів (2017) та Інструкції з проведення аналізу ризиків в ДПСУ (2017), що включає індикатори ризику.

Схвалено щорічні плани з реалізації Стратегії кібербезпеки України (2016), Закон «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» (2017), створено Національний координаційний центр кібербезпеки в РНБОУ (2016), Департамент кіберполіції Національної поліції України (2015), діють підрозділ з кібербезпеки СБУ і CERT-UA при Держспецзв'язку. Україна планує долучитись до формування БТГ ЄС у 2018 і 2019 роках.

Національні академії СБУ, ДПСУ і МВСУ, за сприяння КМЄС, адаптують положення СБПО/СЗБП у навчальні процеси. З 2016 р. в ДСНСУ діє робоча група в рамках проекту ЄС «Програма із запобігання, готовності та реагування на катастрофи техногенного та природного характеру для країн Східного партнерства» (DRA PPRD EAST-2)

Особлива увага: Потребує розробки загальнодержавна система протидії нелегальній торгівлі зброєю та стала взаємодія з іншими країнами СхП. Потрібно прискорити процес схвалення операційного плану дій з розповсюдження розвідувальних даних щодо нелегальної торгівлі зброєю. Україна потребує створення чіткої системи захисту критичної інфраструктури і завершення процедури схвалення відповідного закону. Наша держава все ще не стала учасником Механізму цивільного захисту ЄС.

критичної інфраструктури і завершення процедури схвалення відповідного закону. Україна все ще не стала учасником Механізму цивільного захисту ЄС.

ВЗАЄМОПОВ'ЯЗАНІСТЬ, ЕНЕРГОЕФЕКТИВНІСТЬ, ДОВКІЛЛЯ ТА ЗМІНА КЛІМАТУ

13 Розширення головних мереж TEN-T

У листопаді 2017 року Україна й ЄС підписали угоду про поширення індикативних карт Європейської транспортної мережі TEN-T на Україну (коридори Середземноморський і Рейн-Дунай). Крім того, Україна приєдналась до двох міжнародних проектів у рамках TEN-T – GO-HIGHWAY «Гданськ–Одеса» та Via Carpatia.

Підписана угода з Молдовою про лібералізацію повітряного сполучення.

У сфері безпеки дорожнього руху прийнята низка важливих документів: Державна програма та Стратегія підвищення рівня безпеки дорожнього руху в Україні на період до 2020 року, спрямовані на зменшення смертності та травматизму в ДТП на 30%, План заходів щодо реалізації Стратегії. Розпочинає роботу Дорожній фонд, який фінансуватиме проекти з інфраструктури та безпеки дорожнього руху. Затверджені зміни до нормативно-правових актів у сфері безпеки дорожнього руху.

Світовий Банк у 2018 році підготував Інвестиційний план розвитку інфраструктури для України та інших країн Східного партнерства, в якому відзначив основні проекти «швидких перемог», довгострокові проекти та основні перепони для їх реалізації.

Особлива увага: Для України основним викликом залишається підготовка та реалізація пріоритетних проектів розширеної мережі TEN-T. Україна має низький показник використання виділених коштів та позик міжнародних фінансових інституцій. Тому їй слід сфокусуватися на кращій підготовці проектів (техніко-економічному обґрунтуванні, детальній інженерній роботі) та їх реалізації. Крім того, необхідно збільшити зусилля із залучення приватного капіталу та налагодженню роботи Дорожнього фонду.

14 Енергопостачання

У 2018 р. погоджено національний робочий план у рамках EU4Energy для продовження реформ в енергетиці та розбудови взаємин з країнами СхП, які не є членами Енергетичного співтовариства. У липні 2018 р. спільно Україною та ЄС розпочато переговори з РФ про умови продовження транзиту після 2019 р.

У квітні 2018 р. польська компанія Gaz-System та «Укртрансгаз» розпочали вивчення економічної раціональності з'єднувального газопроводу для його підтвердження як проекту спільного інтересу на засіданні країн Енергетичного співтовариства.

У 2018 р. відбувся запуск проекту газопроводу TANAP територією Туреччини, а також підписано Каспійську декларацію про принципи розділення Каспійського моря, що в сукупності говорить про певний поступ в імplementації Південного газового коридору до ЄС.

Особлива увага: Україна й ЄС мають виступати зі спільною позицією на переговорах із РФ, в основу якої покладено імперативність застосування європейського законодавства на всій території країн, що входять в Енергетичне співтовариство. ЄС має підготувати політичні та економічні санкції проти РФ за порушення, включно з відмовою від імпорту енергоносіїв, і підписати з НАТО угоду про спільний захист критичної інфраструктури, в тому числі на території країн СхП.

Енергоефективність, використання відновлювальної енергії, а також зменшення викидів парникового газу

Станом на вересень 2018 р., 226 населених пунктів України є підписантами Угоди мерів, хоча членство 45-ти було призупинено. З розроблених 88 ПДСЕР лише 67 були схвалено ЄК. Із цього числа 72 передбачають зобов'язання до 2020-го, десять – до 2030 року. Показово, що жоден ПДСЕР не був розглянутий місцевою радою в 2018 р. (у 2016-му таких було 17, у 2017-му – 21). Таким чином, зобов'язання виконується лише трохи більше ніж на 50% з негативним прогнозом. Аналіз ПДСЕРів передбачає численні недоліки та лише помірну якість.

Інституціоналізована схема підтримки енергоефективності за кошти держави та іноземних донорів має замінити критично недофінансовану програму «Теплі кредити». Значно поза графіком та під контролем на всіх стадіях створення майбутніми донорами Фонд енергоефективності (ФЕЕ) отримав зобов'язання з фінансування на 50 мільйонів євро з боку ЄС у березні 2018 р. Створення ФЕЕ та обіцяна допомога мобілізували зацікавлених сторін виділити таку ж суму з Державного бюджету та прискорили розробку підзаконних актів.

Особлива увага: Обидва зобов'язання виграють від більш синергетичних зусиль у створенні всеохопного середовища в сфері енергоефективності та посилення політичної волі для швидших змін. Для ПДСЕР – це система місцевого енергоменеджменту, ширша промо-кампанія та методологічна допомога від уряду, для ФЕЕ – це завершена система енергетичної сертифікації та забезпечення прозорості в розподілі коштів.

Довкілля та адаптація до зміни клімату

Триває робота з реформування системи управління водними ресурсами (підготовка реформи водного агентства та проекту водної стратегії), розробляється й затверджується нормативно-правова й методологічна база підготовки Планів управління басейнами річок та створення басейнових рад, розроблені проекти планів управління деякими річковими басейнами (4, р. Тиса, Південний Буг, Прут та Верхній Дніпро). Урядом затверджено Концепцію реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року (2016) та план заходів з її впровадження (2017), розроблена та затверджена Стратегія низьковуглецевого розвитку України до 2050 р. (2018). План заходів передбачає прийняття Стратегії адаптації до зміни клімату в 2020 році, а заходи з адаптації секторів економіки – у 2019 році.

Було прийнято Закони «Про оцінку впливу на довкілля» (2017) та «Про стратегічну екологічну оцінку» (2018), розпочалося їх впровадження. Прийняті регламенти ведення реєстру ОВД, проведення громадських слухань в процесі ОВД та ін. Створено і оновлюється відкритий реєстр проектів, які проходять процедуру ОВД.

Особлива увага: Найбільше занепокоєння викликає відсутність системних дій для подолання нелегальних вирубок лісів. Ця проблема пов'язана зі штучною заборонаю екологічних перевірок у лісах, включно з тими, що розташовані на території заповідників. Такі заборони встановлює Державна регуляторна служба, яка таким чином демонструє,

МОБІЛЬНІСТЬ ТА КОНТАКТИ МІЖ ЛЮДЬМИ

17

Візова лібералізація та партнерства з мобільності

111 червня 2018 року Україна відзначила річницю запровадження безвізового режиму до країн ЄС та Шенгену. За перший рік його дії було видано близько п'яти мільйонів біометричних паспортів та майже мільйон українських громадян скористались безвізовими поїздками. Рух осіб збільшився майже на 14% у порівнянні з попереднім роком. Більшість українців дотримуються міграційного законодавства ЄС.

Європейська комісія своїм першим звітом у рамках Механізму призупинення безвізового режиму підтвердила, що Україна продовжує виконувати передбачені критерії, але має посилити протидію корупції та запобігати ризикам нерегульованої міграції.

В Україні діє нова Стратегія державної міграційної політики до 2025 року, що відображає всі потреби та міграційні тренди. Оновлено План дій Україна-ЄС у сфері юстиції, свободи й безпеки, який було презентовано під час липневого саміту Україна-ЄС 2018 року. Продовжується співпраця з Frontex у сфері інтегрованого управління кордонами, включаючи проекти технічної допомоги та оперативне співробітництво.

Особлива увага: Необхідно продовжити виконання критеріїв, передбачених візовою лібералізацією та сформулювати стратегічну перспективу – створення Дорожньої карти чи Плану дій наближення до шенгенських стандартів (визнання шенгенських віз і можливе визнання віз між країнами Східного партнерства+, впровадження Інтегрованого управління кордонами, посилення горизонтальної співпраці між органами внутрішніх справ України та ЄС, інтеграція систем обробки та обміну даних). Необхідно продовжувати інформування громадян про коректне використання безвізового режиму з ЄС.

18

Молодь, освіта, розвиток навичок і культура

Станом на вересень 2018 р. Україна є лідером з кількості апікацій та підтриманих проектів серед вищих навчальних закладів з посилення спроможностей. Протягом 2015–2018 років підтримано 201 кандидата (з них 187 – магістри) ступеневої мобільності з України, але кількість апікацій та підтримка програм зменшуються.

Україна має високі результати порівняно з іншими темами в «Горизонт 2020». Українські організації є учасниками 47 проектів у Програмі «Дії Марії Склодовської-Кюрі» (MSCA), що становить приблизно 50% за кількістю всіх проектів у «Горизонт 2020», які має Україна, і 42% – за обсягом фінансування. В одному з проектів українська організація є координатором.

Бракує загальноурядових програм чи стратегій щодо працевлаштування молоді, окрім ініціативи Міністерства молоді та спорту України – «Пакт заради молоді – 2020». Державний документ «Національний план дій «Молодь України – 2020», де одним із пріоритетів стане підтримка працевлаштування молоді, – на етапі розробки та погодження.

Особлива увага: Політики забезпечення та моніторингу якості вищої освіти в Україні потребують ретельного доопрацювання. Національна агенція із забезпечення якості вищої освіти в Україні (2014) так і не розпочала свою повноцінну діяльність, та за новими процедурами має повністю оновити свій склад, що затримує початок роботи агенції на невизначений термін.

Необхідна краща координація національних політик та пріоритетних програм ЄС з підтримки, зокрема в секторі культури.

У Тбілісі 3 вересня 2018 року відбулось урочисте відкриття Європейської школи Східного партнерства, в якому взяли участь Європейський комісар з питань європейської політики сусідства та перемовин із розширення Йоганнес Ган та прем'єр-міністр Грузії Мамука Бахтадзе.

Учасниками школи в поточному навчальному році стали 30 студентів із країн Східного партнерства, в тому числі з України.

Особлива увага: Доцільно на базі Європейської школи Східного партнерства також розробити відповідні мультикультурні літні та зимові школи для дітей шкільного віку, які б допомагали будувати неформальні мережі школярів із регіону за інтересами.

Крім сегменту молоді шкільного та студентського віку, вказаний навчальний заклад може бути орієнтований на створення спеціальних курсів для державних службовців і представників місцевого самоврядування, які б допомагали знайомитись з кращими практиками державного управління в регіоні й децентралізації.

Спеціалізовані тематичні курси можуть бути запропоновані й представникам інших цільових груп, наприклад, представникам громадського сектору.

У новій ініціативі EU4Innovation ЄС планує досягти синергії результатів за різними проектами та програмами.

Процес імплементації має позитивну динаміку. Зокрема, Україна – поряд із Вірменією, Грузією, Молдовою – є повністю асоційованим членом програми «Горизонт 2020». В цілому збільшилась кількість проектів програми «Горизонт 2020», в яких беруть участь українські організації. За останніми даними, 97 українських організацій-учасників отримали фінансування на суму 17,88 млн євро на виконання 98 проектів.

У липні 2018 року відбулося перше засідання Спільного Комітету «Україна–Євратом».

Проект EaP PLUS підтримав два партнерства двох українських кластерів з двома європейськими кластерами;

Підготовлено й затверджено наказом Міністерства науки та освіти України Дорожню картку інтеграції України до Європейського дослідницького простору.

Особлива увага: Необхідна оцінка реального прогресу щодо виконання рекомендацій аудиту системи досліджень та інновацій України, яка була проведена в 2016 році в рамках інструменту peer-review (PSF) програми «Горизонт 2020».

Доцільно провести спільний форум за участю представників структур ЄС з метою аналізу та обговорення реального прогресу щодо інтеграції української системи досліджень та інновацій до ЄС, особливо в контексті готовності до нової програми HORIZON EUROPE.

СКОРОЧЕННЯ ТЕРМІНІВ

АРМА – Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів

БТГ ЄС – Бойова тактична група ЄС

ВНЗ – вищі навчальні заклади

ДСНСУ – Державна служба України з надзвичайних ситуацій

ДПСУ – Державна прикордонна служба України

ДПП – державно-приватне партнерство

ДТП – дорожньо-транспортна пригода

ДФРР – Державний фонд регіонального розвитку

ЄІБ – Європейський інвестиційний банк

ЄК – Європейська Комісія

ЄС – Європейський Союз

ЄСЗД – Європейська служба зовнішньої дії

КМЕС – Консультативна місія Європейського Союзу

КМУ – Кабінет Міністрів України

МЕРТ – Міністерство економічного розвитку і торгівлі України

МСБ – малий та середній бізнес

МСП – малі та середні підприємства

МВСУ – Міністерство внутрішніх справ України

НАЗК – Національне агентство з питань запобігання корупції

НАН України – Національна академія наук України

НДП – Національний план дій

НУО – неурядові організації

ОВД – оцінка впливу на довкілля

ОГС – організації громадянського суспільства

ОЕСР – Організація економічного співробітництва та розвитку

ПВЗВТ – Поглиблена і всеосяжна зона вільної торгівлі

ПДСЕР – План дій зі сталого енергетичного розвитку

ППД – публічно-приватний діалог

ПРООН – Програма розвитку ООН

САП – Спеціалізована антикорупційна прокуратура

СЗБП – Спільна зовнішня та безпекова політика

СПБО – Спільна політика безпеки та оборони

СРДУ – Стратегія реформування державного управління на 2016–2020 роки

СРСУДФ – Стратегія реформування системи управління державними фінансами на 2017–2020 роки

СхП – Східне партнерство

УНП ФГС СхП – Українська національна платформа Форуму громадянського суспільства

АВТОРСЬКИЙ КОЛЕКТИВ

Загальна редакція:

Геннадій Максак, Рада зовнішньої політики «Українська призма», Координатор УНП.

Експерти:

Юрій Вдовенко, ГО «Центр транскордонного співробітництва», Робоча група 2 УНП (розділи 5 та 6).

Ганна Голубовська-Онісімова, ВЕГО «МАМА-86», Робоча група 3 УНП (розділ 16).

Михайло Жернаков, ГО «Фундація DEJURE», Робоча група 1 УНП (розділ 10).

Максим Корявець, ГО «Поліський фонд міжнародних та регіональних досліджень», Робоча група 2 УНП (розділи 4 і 7).

Ірина Коссе, ГО «Інститут економічних досліджень та політичних консультацій», Робоча група 2 УНП (розділ 13).

Андрій Кулаков, ГО «Інтерньюз-Україна», Робоча група 1 УНП (розділ 3).

Іван Кульчицький, ГО «Агенція європейських інновацій», Робоча група 4 УНП (розділи 18 і 20).

Наталія Купрій, ГО «Творчий центр ТЦК», Робоча група 1 УНП (розділ 11).

Віталій Мартинюк, ГО «Центр глобалістики «Стратегія XXI», Робоча група 1 УНП (розділ 12).

Вероніка Мовчан, ГО «Інститут економічних досліджень та політичних консультацій», Робоча група 2 УНП (розділ 8).

Денис Назаренко, ГО «Діксі Груп», Робоча група 3 УНП (розділ 15).

Марія Симонова, ГО «Антикорупційна кампанія «Чисті виші», Робоча група 4 УНП (розділи 18 і 19).

Ірина Сушко, ГО «Європа без бар'єрів», Робоча група 1 УНП (розділ 17).

Юлія Тищенко, ГО «Український незалежний центр політичних досліджень», Робоча група 1 УНП (розділ 1).

Наталія Чермошенцева, ГО «Бюро гендерних стратегій та бюджетування», Робоча група 1 УНП (розділ 2).

Ярослав Юрчишин, ГО «Трансперенсі Інтернешнл Україна» (розділ 9).

МІЖНАРОДНИЙ
ФОНД
ВІДРОДЖЕННЯ

Міжнародний фонд «Відродження»

Міжнародний фонд «Відродження» – одна з найбільших благодійних фондів в Україні, що з 1990-го року допомагає розвивати в Україні відкрите суспільство на основі демократичних цінностей. За час своєї діяльності Фонд підтримав близько 20 тисяч проектів, до реалізації яких долучилися понад 60 тисяч активістів та організацій України на суму понад 200 мільйонів доларів США.

www.irf.ua
[www.fb.com/irf.ukraine](https://www.facebook.com/irf.ukraine)

**Громадська
Синергія**

Проект «Громадська синергія»

Проект «Громадська синергія» спрямований на посилення участі громадськості у впровадженні євроінтеграційних реформ в Україні шляхом розбудови інституційної спроможності та посилення діяльності Української сторони Платформи громадянського суспільства Україна-ЄС та Української національної платформи Форуму громадянського суспільства Східного партнерства. Проект фінансується Європейським Союзом і Міжнародним фондом «Відродження» (МФВ) та виконується Європейською програмною ініціативою МФВ.

www.civic-synergy.org.ua
<https://www.facebook.com/CivicSynergy>

НАЦІОНАЛЬНА ПЛАТФОРМА
Форуму громадянського суспільства
СХІДНОГО ПАРТНЕРСТВА

Українська національна платформа Форуму громадянського суспільства СхП

Українська національна платформа Форуму громадянського суспільства Східного партнерства (УНП) – це мережа з понад 200 громадських організацій України, що має на меті відстоювання українських інтересів в рамках Східного партнерства. Платформа створена в 2011 році та є частиною Форуму громадянського суспільства Східного партнерства.

<http://eap-csf.org.ua>
<https://www.facebook.com/groups/EaPukr/>

Рада зовнішньої політики «Українська призма»

Рада зовнішньої політики «Українська призма» є мережевим неурядовим аналітичним центром, метою якого є посилення участі експертної спільноти у процесі прийняття рішень у сфері зовнішньої політики, міжнародних відносин, публічної дипломатії.

<http://prismua.org>
<https://www.facebook.com/PrismUA/>

Ця експертна оцінка підготовлена за сприяння Європейського Союзу та Міжнародного фонду «Відродження» в рамках проекту «Громадська синергія» під егідою Української національної платформи Форуму громадянського суспільства Східного партнерства. Зміст цієї публікації є виключною відповідальністю авторського колективу і не обов'язково відображає точку зору Європейського Союзу та Міжнародного фонду «Відродження».